

Per Gunnar Evander

Uppsatsen är grundad på romanen *Medan dagen svalnar* som utgavs år 1989.

Mänskliga problem

Alkoholism. Psykisk ohälsa. Mobbning. Otrohet. Konflikter. Dilemman, svårigheter, bekymmer kalla det vad du vill men vi stöter alla på detta någon gång i våra liv. Vad är egentligen mänskliga problem? Hur hanterar vi dessa? Varför agerar människor olika i påfrestande situationer? Jag kommer att uppmärksamma dessa problem genom att djupdyka ner i några av Per Gunnar Evanders karaktärer ur boken *Medan dagen svalnar*.

I den väldigt gripande, påhittiga och underhållande boken *Medan dagen svalnar* så tar Evander upp en rad mänskliga problem. Harry som är huvudkaraktären i boken har under sitt liv fallit för många frestelser. Han har tidigare varit alkoholist så som flera andra i dagens samhälle. Evander beskriver i boken att Harrys alkoholkonsumtion bidragit till konsekvenser i hans liv. På sidan 32 i boken samtalar Harry och en gammal bekant, Alvar, med varandra. Allt eftersom samtalet förflyter kommer det fram att Harry suttit inne i fängelse. Fängelsevistelsen bottnar i Harrys alkoholproblem och som han själv säger i boken ”Jag tålde det inte så bra till sist.” (Evander s. 33, 1989). Detta citat var något jag fastnade för, eftersom att Evander skriver på sådant sätt att allt slätas över precis som i en verklig konversation. Det är något jag tror att vi alla känner igen, då vi för en konversation människor emellan så håller vi ofta en distans samt en lättsam ton i svar på frågor. Vid en fråga om hur vi mår så är det nästintill alltid bra, bara bra, aldrig dåligt.

Harry föll som jag skrev för frestelser och gjorde dåliga val i sitt liv. I boken föll han för Elisabeth. På sidan 23 i *Medan dagen svalnar* beskriver Evander hur Harry fångas av Elisabeths karisma och glöd när han möter henne första gången, ”en fyllig kvinna med varm och omedelbar utstrålning.”. En enligt mig mycket fångslande mening som är typisk för Evander. Då jag läser detta ser jag kvinnan Elisabeth framför mig och jag tror att jag delar Harrys känsla, nämligen att han känner sig hemma. Elisabeth utströmmar också trygghetskänsla vilket ses genom Evanders beskrivningar på sidan 23, ”Hon berättade att hon hette Elisabeth, att hon svarade för mat och trevnad och tog emot klagomål. Hon talade med hög och ljus röst och fattade alla nykomlingarna beslutsamt i handen.”.

Att vara vilsen är något vi alla kan känna igen oss i. Min första dag på gymnasiet var jag en liten blyg och vilsen 16-åring i en helt främmande miljö. Jag träffade sen en vän som jag kom bra överens med, hon gjorde mig trygg och var någon jag kunde anförtro mig till. På samma sätt blev Elisabeth en fast punkt i Harrys röriga liv. Just hur rörigt det är beskrivs när Harry valt att stanna ett tag i byn. ”Han tänkte inte på någonting särskilt. Men han kände en tillfredsställelse med att ha fattat ett beslut. Åtskilliga år i hans liv hade förflutit utan att han varit förmögen till någonting så självklart som att bestämma sig, att komma fram till ett avgörande på egen hand.” (Evander s.57, 1989). Hans tidigare oförmåga att fatta beslut bubblar senare upp då det visar sig att han har ett förhållande med en annan kvinna. En kvinna som blir rejält satt åt sidan och en relation han borde ha avslutat för länge sedan, men i brist på handlingskraft gör han

inte det. Otrohet är enligt mig ett mänskligt problem som är vanligt förekommande idag. Många kan inte motstå frestelsen och gör misstaget att bedra någon man älskar, har ett förhållande med eller lever ihop med. En av påföljderna av otrohet är att andra kring relationen drabbas. Barn kan fara väldigt illa och få en felaktig uppfattning om hur man behandlar andra.

Huvudämnet i boken är pojken Kristoffer som åkt över till ön Hästakläppen för att avskärma sig från mänskligheten. Alla som kommer i närheten av ön skjuter han mot. Anledningen till att Harry stannar i byn är för att hjälpa byborna att få Kristoffer tillbaka. Minst två gånger om dagen i cirka en vecka har byborna åkt ut till ön. Sedan har Harry själv åkt ut till ön för att få hem honom. Varje gång visar han att de ska hålla sig på avstånd genom att avfira skott. Harry får tillslut hem pojken och det beskrivs i boken om stunden då han kliver ner i båten tillsammans med Harry, ”Kristoffer samtyckte mest nickande men orkade tydligen inte prata, ville säkert inte heller. Han var kraftlös, frusen och vitgrå i ansiktet.” (Evander s. 261, 1989) Varför han åkt dit och varför han är aggressiv framkommer inte helt i boken. Min teori är att han är trött på allt omkring sig. Hans far ger honom stryk och tjarar om att han bör göra någonting av sitt liv. Hans far är helt säker på att det inte beror på honom. Att han slår sin son verkar han tycka vara okej och även andra delar hans åsikt. Detta märker vi när grannen Tromben har en diskussion med Harry.

”- Jag har ingen brådska, sa Harry.

- Felet med pojkjäveln är att han är för bortskämd!

- Jag har hört att han varit ganska hårt hållen.

- I helvete. Han har fått för lite däng, det är hela saken!

- Det kan man diskutera, sa Harry.

- Vadå diskutera? Det är som jag säger. När jag var grabb så fick jag mig en omgång var och varannan dag av farsgubben.

- Var du så vild av dig?

- Jo, jag var en jävel på att leva rövare. Men jag fick lära mig veta hut. Och det har varit min räddning det!” (Evander s.157, 1989)

Enligt Tromben är det alltså bra att Kristoffer får stryk av sin far, Tromben tycker till och med att han borde bli slagen oftare. Han påstår även att hans eget liv ordnade upp sig på grund utav att hans pappa gav honom smällar då och då, men den uppfattningen delar inte jag.

Tromben har alkoholproblem och då Harry en gång i boken tackar nej till något starkt försöker Tromben övertala honom ändå. Detta tyder på dålig självkänsla hos Tromben, han känner förmodligen så för att hans far har fått honom att känna sig otillräcklig och underlägsen. Både Kristoffers far och Tromben saknar självinsikten och förmågan att förstå att aga är fel. Detta problem finns i alla samhällsklasser idag. Jag menar både att misshandel, mobbning och förnedring förekommer mer än vad vi tror. Vi människor har svårt att se våra egna brister. Vi är duktiga att se alla andras fel men har man koll på sina egna? Är det lättare att påpeka andras dåliga sidor än att reflektera över sig själv? Dålig självinsikt är kanske inte ett mänskligt problem för individen men det resulterar i mänskliga problem i ett större perspektiv. Människor är egocentriska och tänker inte på de konsekvenser vårt handlande orsakar. Det händer då många tragiska och olyckliga händelser som bidrar till en instabilitet i liv och

samhälle. Detta tycker jag att Evander får fram bra i sina texter. Att Tromben p.g.a dålig uppväxt får problem med alkohol, att Kristoffer som inte trivs hemma rymmer och att Harry är svag och verkar ha blivit sviken på något vis under sitt liv, av någon betydelsefull eller kanske av sig själv.

Som tidigare nämnt skrev jag att Tromben har en dålig självkänsla och vill förneka att han på något vis är sämst. Då han erbjuder Harry alkohol vill han att Harry ska falla för frestelsen, så han kan höja sig själv genom att inte vara den enda som inte kan motstå. Genom att dra ner någon på sin egen nivå känner man sig inte längre ensam och svag. I många situationer använder människor detta sätt som ett rop på hjälp. Till exempel mobbare mår ofta själv dåligt. Att mobba är ett sätt att känna sig duktigare och bättre än andra. Brist på självkänsla och självförtroende är enligt mig även det ett mänskligt problem. Detta är något som kan leda till mobbning på både skolor och arbetsplatser. Evander skapar både ett inre bildspråk och verkliga dialoger människor emellan. Många gånger i boken ser jag inte bara det som står på pappret utan känner även spänningen mellan karaktärerna då de möts eller samtalar. Jag föreställer mig Trombens heta whiskeyröst när han försöker tvinga på Harry spriten och tycker mig känna hur Harry känner sig kränkt samt illa till mods i situationen.

Som jag påpekade förut hade Harry ett rörigt liv. Evander beskriver en båtfärd då Harry sitter ensam i en eka under ett oväder. Harry har inte kontroll över ekan den driver åt alla håll, det är kallt och blött. Till slut lyckas han återvända hemåt och lägga till vid bryggan.

”Någonting höll på att lätta i hans kropp, det var som om han hade haft bröstet fullt av tunga knutar som äntligen löstes upp och bara fladdrade ut som lösa garnändar. Det gick lättare att andas när han lutade sig framåt och han drog långsamma andetag medan både ben och armar skakade och på något vis ville ge efter för den obetydliga påfrestningen.” (Evander s. 264, 1989)

Jag tror att Evander använder båtfärden som en metafor för Harrys kaotiska liv som nu börjar ordna upp sig. Detta sista andetaget Harry tar vill jag se som en lättnadens suck. Sättet Evander beskriver känslorna, karaktärerna och miljöerna gör att det spelas upp som en film i mitt huvud då jag läser. Det gör att man fångas i boken, den blir rörande och orden kommer till liv. Per Gunnar Evander är en utomordentlig författare. Sättet han skriver på skapar en eftertanke hos läsaren och jag tror att det är hans avsikt. Han skriver om ytan men vill att vi ska se allt under. Allting känns äkta. Ensamheten som beskrivs hos en man trots att han har människor omkring sig känns som taget ur verkligheten. Så här ser vardagen ut för många människor. Jag kan inte låta bli att undra om han relaterar till sitt liv och använder metaforer för känslor och upplevelser.

I försättsbladet till boken Medan dagen svalnar är en dikt skriven. Dikten kommer från Människans glädje som Evander skrev år 1989 till Socialdemokraternas 100-årsjubileum. Att han valde dikten som är skriven till just det partiet är förmodligen ingen slump, i boken är det människor i arbetarklass och de lever inte i något överflöd. Jag anser även att dikten passar bra som beskrivning på Harrys liv och jag tror att det var syftet då Evander skrev in dikten till romanen. Många känner nog igen sig i dikten om hur det är att vara människa. Det mänskliga porträtten är något Evander kan sätta ord på och det är något som jag fascineras av.

”Så kunde vi också närhelst det föll oss in vandra de spröda gångstigarna ner till sjöstranden och bara ropa våra namn och alltid veta att ekot inte skulle svika oss.”
Då jag läser detta får jag känslan av frihet med en bra kontrast till säkerheten. Ofta är dessa två ord motpoler men Evander får dem att binda samman. Att man har friheten att ta sig dit man vill när man vill men ändå ha en säkerhet i livet. Veta att någon eller något alltid finns där för att inte överge en. Detta var vad Harry sökte i sitt liv. Friheten, att få vara och göra vad han vill men även att ha en trygg plats som i boken blev Elisabeth. Många söker efter denna sköna känsla och vägen dit kan vara tuff och hård. Genom denna osäkerhet innan man hittat dit man ska skapas mänskliga problem.

”Så kunde vi bevisa för oss själva att vi trots allt fanns till, att du var du, att jag var jag, och besynnerligast av allt: att vi var vi!”. I detta stycke av dikten förstärker Evander individen. Vikten av att ibland få vara ensam stark. Att även om du har någon människa eller plats i ditt liv som får dig att känna dig trygg och hemma så behöver vi alla tid att vara ensam. Vi ska leva som en människa och alltid tänka på oss själva i första hand men att ha den andra parten är det som håller oss vid liv. Vi får någonting att leva för och vi får någon att känna med, man skapar en gemenskap och tillhörighet. Någon att dela alla glada men även sorgsna ögonblick med. Harry får nog dessa ”vi-känslor” då han möter Elisabeth.

”Så kunde vi låta oss tro att detta kanske var hela hemligheten med vårt landskap, låta oss tro att detta kanske var hela hemligheten med att vara människa.”. Livet som människa är lite som ett landskap med höga toppar och djupa dalar. Att gå från känslan av ensamhet till att helt plötsligt känna sig som den mest speciella människan i någon annans liv, älskad.

Titeln Medan dagen svalnar tycker jag är beskrivningen på Harrys liv i en mening. Ordet svalnar är en synonym för att något lugnar sig eller avtar. Harry har ett väldigt turbulent liv men finner till slut sitt lugn. Lugnet kommer i slutet av boken samtidigt som snön faller. Då snön börjar falla mot marken döljer den alla brister och problem samt att den skapar en renhet och dämpande känsla. I allra sista stycket i boken frågar Texas, Elisabeths son, om Harry är lyckligast i hela världen. Harry svarar: ”Ja, sa han sedan och log mot pojken, det har du rätt i, det måste jag väl vara...” (Evander s. 268, 1989). Evander får mig åter igen att se allting framför mig med en målande beskrivning. Då jag läser denna sista mening ryser jag och får känslan av lättnad och att livet ordnar sig.

Skriven av:

Agnes Åkerlund

Sundsvalls Gymnasium, Västermalms skola

Kontakt:

agnes-akerlund@live.se

070 521 00 73